

„Líní“ rodiče

V roce 2009 vyšla v českém překladu knížka Toma Hodgkinsona „Líný rodič“ a po ní ještě i další podobné tituly. Provokativní názvy lákaly k prozkoumání, o co jde – a jak se dalo čekat, ve skutečnosti byli popisováni rodiče aktivní až až. Neplýtvali ale energií na zbytečnosti. Z mého pohledu to bylo popsáno (a přes nadsázku i zamýšleno) s až přílišným důrazem na odpor k pracovitosti a s benevolencí k liknavosti všeho druhu, například i při péči o domácí zvířata, na druhou stranu uprostřed všemožných projevů konzumního světa bylo příjemné číst také jednou o rodičích, jejichž dítko nejsou zvyklá na přemíru dobrot, parády, plastových hraček a jiných vymožeností. Dalo se uvěřit, že takové děti nepostrádají obchodní centra, daleké cesty a organizovanou činnost, dovedou se samostatně zabavit a spolupracovat. Rodič se může soustředit na své povinnosti a o to delší a hezčí jsou pak společné chvíle s potomky. A ještě tím takové rodiny šetří přírodu, protože spokojené, tvořivé povahy se vyznačují střídmostí a spoustou nápadů, jak „vařit z vody“.

Ted, kdy se po uzavření škol v mnoha rodinách říká karanténě "haranténa", je tohle téma obzvlášť aktuální. Má-li rodič pracovat v režimu home-office, činit se ve výuce svých dětí a zároveň připravovat domácí jídla, pak právě ten zdravě "líný" má oproti perfekcionistům větší šanci udržet sebe i rodinu v klidu a pohodě. Podobné je to s přírodním „nepořádným“ zahradničením, s domácností sice čistou, ale ne na způsob chirurgického sálu, s oblibou jednoduchých zdravých jídel (a klidně i s chutí střídat je svátečně s těmi složitými, která mají také svůj půvab), se schopností zapojit do běžného života fantazii a improvizaci... Že to svědčí nejvíc právě dětem a že je u toho legrace, to pro někoho patří odjakživa k věci, zatímco někdo to v uplynulých týdnech teprve objevil a zaujalo ho to.

Knížky pana Hodgkinsona a podobných autorů patří k výrazným dokladům dnešní doby a jednou budou mít v tomhle směru velkou vypovídací hodnotu. A pokud bychom chtěli přístup dospělých k dětem v různých časech porovnávat, můžu v knihovně u pultu nebo třeba i mailem doporučit spoustu dalších takových titulů (viz také např. [zde](#)).

Mně osobně je v roli přítele dětí a osobitého pedagoga obzvlášť milý výměnkář **Jan Cimbura ze slavného románu Jindřicha Šimona Baara (1908)**. Literární postava má jméno po skutečném rodákovi z Putimi, některé vlastnosti také, ale jinak je spíše obrazem Baarova otce z Klenčí. A tak trochu i samotného autora této knihy, i přesto, že v době jejího vydání mu bylo teprve 39 let. V době, kdy zestárlý Jan Cimbura vychovával v Putimi vnoučka Honzíka a jeho kamarády, tedy na sklonku 19. století, patřila k běžnému životu sedláků, chalupníků i řemeslníků jak střídmost, tak přirozená kázeň, sepětí s přírodou a porozumění pro ni, velké zkušenosti i intuice. Časté byly ovšem také negativní příklady a psal o nich mnohokrát právě i J. Š. Baar, ale kdo si chtěl vzít za vzor hospodáře dobré a úspěšné, ten je mohl snadno rozpoznat - protože vzorně obdělávaná pole nebo perfektní výrobky o svých původcích svědčily. A stejně tak se nedalo přehlédnout chování toho kterého souseda k lidem, a nejen k nim. Tohle se těžko dalo nějak zahrát a druhé tím ošidit, všechno to bylo zjevné. Přesto se Jan Cimbura nespolehal jen na to, co děti okoukají. Aktivně je motivoval k zájmu o všechno, co se jim bude později v životě hodit.

On i jeho žena vycházeli z toho, k čemu má každé mládě, lidské i zvířecí, přirozené sklony. Věděli, že nic se nevyrovná pocitu volnosti na vzduchu, fascinaci vlastnostmi ohně, vody, země a vůbec všeho, co lze pozorovat a účelně využívat. Každý kluk měl za jejich časů vyrobený vodní i větrný mlýnek, píšťalku, bezovou stříkačku, vozík, loďku z kůry a další praktické hračky, uměl vykresat oheň, založit po dešti rybníček s patřičným vybavením, starat se o dřevěné koně a dobytek, připravit si jídlo... Děvčata si odmala zvykala na péči o všechno malé a slabé, o čistotu v domácnosti, o pěstování všeho potřebného k vaření, vyznala se v ručních pracích a učila se i šetrnosti a skromnosti. V dobrých rodinách panovala úcta ke starým lidem, zájem o jejich zkušenosti a takt vůči nim.

Místo cukroví dostávaly děti čerstvé i sušené ovoce, med a podobně. Neplýtvalo se a nepodporovala se rozmařilost. Když se v Putimi usadil nový obchodník, choval se podbízivě, vystavoval panský vypadající zboží a čepoval kořalku, putimští se k němu chovali sice klidně a vstřícně, ale nedělali mu

tržbu. Nakupovali dál u svých sousedů, nedali se od nich odlákat a nechat je bez výtěžku. Jen někteří se začali opíjet a utrácet, načež se vzbouřily manželky a nenechaly si to líbit. Obchodník se nakonec z Putimi odstěhoval, když viděl, že tam má malý zisk.

Jednalo se o podnikatele židovského původu, a tak dnes bývá kapitola o něm pokládána za nekorektní (což je přiříváno filmem natočeným za války, mnoho let po smrti J. Š. Baara, a scénami z něj, lišícími se dost podstatně od knižní předlohy). Autorovi ale šlo o poukázání na kupecké triky a manipulaci, o varování před požívačností, nepoctivostí a dalšími nectnostmi, a ne o rasismus. Choval-li se takto příslušník našeho českého národa, například hlavní hrdina povídky Počtář (keřas z doby světové války) nebo služka Tereza z "Farské paničky", jsou zde jejich úmysly i činy kritizovány s úplně stejným zápallem. J. Š. Baar byl vlastenec, katolický kněz, mohl by mít snadno sklony házet jinověrce do jednoho pytle a odmítat je, ale nedělal to ani při psaní, ani v životě. Ve vzpomínkových knihách je to i zaznamenáno: například to, že jeho rodiče dobře vycházeli se svými židovskými sousedy v Klenci, že židovského původu byl i jeden z nejbližších přátel již dospělého J. Š. Baara, atd. Nemohl být rasistou někdo, kdo v celém svém díle usiloval o co největší porozumění mezi lidmi a kdo ústy Jana Cimbury vyjádřil takovéto myšlenky:

"... Roste vzdělanost, ale hlásí se bezděky otázka, roste-li s ní i mravnost? Dobře už třicet let čtu noviny. Ale jednu věc v nich pozoruju - čím dál, tím víc nacházím v nich zpráv o podvodech, krádežích, zhářství, vraždách a sebevraždách. Někde něco není v pořádku. Tak se mému selskému rozumu zdá, že se vzdělává jenom stále hlava a zanedbává se srdce. Rozum se brousí, srdce otupuje. Přemýšlím o tom směru, a vidím, že čím dál bude hůř. Po vzdělání, školách, novinách, knihách všecko se sápe, jako by to platilo všecko a zatím to se mi nezdá nejprvnější věcí. Tou je v životě poctivost, střídmost, pravdymilovnost a zbožnost, to je základ štěstí, s tím musí jít vzdělání ruku v ruce, jinak na scesti svede člověka..." Nebo: *"... S dělníkem poctivě se o všechno dělím a v míru s ním žiji. Kdo se mnou pracuje, se mnou ať jí, žije, trpí a umírá. Nač ho na stará kolena z půdy rodné vytrhovat, ze vsi vyvrhovat a přesazovat jinam, do domu někam jako do kriminálu zavírat a na dům snad ještě dát jako na posměch pozlacený nápis Okresní chudobinec, co? A nestyděli byste se tam v okresním výboru tak ty chudáky pokořovat?..."*

O pracovitosti se v těchto citátech ani nemluví, ta se pokládala za samozřejmou nutnost. Netrpěla se, ani u dětí, těkavost a začínání spousty prací, z nichž se žádná nedokončí. Prostředky k tomu byly někdy drsné, děti navíc musely snášet třeba i posměch, což se dnes už nedoporučuje (a je to podle mě dobře, že ne), ale dědeček Cimbura byl takhle přísný na Honzíka a ostatní malé návštěvníky jen v opravdu nutných případech. Jinak ho děti znaly jako vcítivého kamaráda se spoustou hravých nápadů a se smyslem pro humor, pro tajemství, napětí a zkrátka pro všechno, co jim bylo milé. Patřil k tomu i odpočinek a zábava. Zahálčivost ale v žádném případě - ani v legraci. Počítalo se s tím, že co si člověk pro sebe a pro své pomocníky nevypěstuje, to nebude. A také s tím, že učení-mučení přináší nakonec velkou radost, větší než lenošení. Kostí ztverdnu, svaly zocelovatí, vydají sílu a užitek.

Mám radost z toho, že obyčejné dětské hry, nezávislé na náročných rekvizitách, zase přicházejí aspoň v některých rodinách ke slovu. Zájem o ně je patrný i z toho, že o nich vycházejí knížky typu „**Hry pro milovníky polštářových bitev**“ (autor A. T. DeBenedet, [zde](#)), „**Hry s kamínky, mincemi, telefonními kartami**“ (Angiolino, [zde](#)) nebo „**Hrajeme si doopravdy**“ (J. Jirásek, [zde](#)). Jedna z nich se dokonce jmenuje „**150 nejlepších her pro děti i dospělé, ke kterým nepotřebujete vůbec nic**“ (M. Gato, [zde](#)).

Nedávno vyšla i knížka s výmluvným názvem "**Retrohraní: přes 200 her z doby, kdy nebyly mobily**" ([zde](#)). Napsala ji Alice Kavková. Je to moderní autorka, své popisy a vyprávění doprovází pro názornost i odkazy na internetová videa (což se výborně hodí) a nedá se říci, že by odmítala současný způsob života. Propojuje to nové s tradičním, léty prověřeným. Povede-li se v tom rodinám s dětmi teď v létě dobře navázat na to, co se už třeba načalo v období zavřených škol, bude z toho možná výrazný obrat od života přetíženého technikou a bude naděje na větší vyváženost v zálibách našich nejmenších i na větší příklon k přírodě. Doufejme...

-ah-